ZELENA
ASOCIJACIJA

INFORMATIVNA BROŠURA

BEOGRAD BEZ OTPADA

Koraci ka gradu koji manje baca, više koristi ponovo i pametnije upravlja resursima.

IDEJA KOJA POKREĆE PROMENU

Zero waste nije obećanje da otpada nikada neće biti. To je sistem u kome nastajanje otpada sprečavamo, a materijale zadržavamo u upotrebi što duže.

GRAD BEOGRAD / PREDLOG MERA I EDUKATIVNI VODIČ

Edukativno izdanje • predlog mera i praktičnih aktivnosti

Od otpada do resursa

Zašto se pristup otpadu mora menjati?

Novi pogled na stari problem

Kada se papir, plastika, metal, staklo i ostaci hrane odlažu zajedno, otežava se njihov dalji tretman i gubi deo vrednosti materijala. Polazna ideja **zero waste** pristupa jeste da se nastanak otpada prvenstveno sprečava, a da se ono što ipak nastane odvojeno prikuplja i usmerava ka ponovnoj upotrebi, reciklaži ili odgovarajućem tretmanu.

Šta znači cirkularna ekonomija?

Umesto obrasca „kupi – iskoristi – baci“, kružni model daje prednost trajnim proizvodima, popravci, deljenju, ponovnoj upotrebi i povratku materijala u proizvodnju. Reciklaža je važna, ali nije zamena za smanjenje potrošnje i sprečavanje nastanka otpada.

Belgrade: gradski zadatak

U velikom gradu istovremeno postoje višespratnice, porodične kuće, škole, pijace, ugostiteljski objekti i privredne zone. Zato nije dovoljno samo postaviti kontejnere: potrebni su pregledni tokovi prikupljanja, jasno označena mesta predaje, saradnja sa komunalnim službama i stalna edukacija građana.

Svrha ove brošure

Ovo je **edukativni prikaz preporučenih mera**, oslonjen na dostavljenu studiju „Priča o Starom gradu“ (2020). Istorijski ciljevi i predlozi iz studije nisu ovde predstavljeni kao potvrđeno trenutno stanje sistema u Beogradu. Cilj je da građani i lokalne zajednice razumeju modele koji se mogu razmatrati i prilagođavati.

GLAVNI PRINCIP

Prvo smanji količinu otpada. Zatim popravi i koristi ponovo. Tek potom razdvajaj za reciklažu.

02 / OSNOVNI MODEL

Četiri koraka promene

Od kućnih navika do sistema grada.

01 Smanji → **02** Koristi ponovo → **03** Odvoji → **04** Predaj pravilno

Sprečavanje nastanka otpada

Najbolji otpad jeste onaj koji nije nastao. Planiranje kupovine, izbegavanje nepotrebne ambalaže, korišćenje višekratnih kesa i flaša i pravilno čuvanje hrane smanjuju količinu onoga što se baca. Ove odluke donose se svakog dana – u domaćinstvu, školi i na radnom mestu.

Ponovna upotreba pre odlaganja

Nameštaj, knjige, odeća, uređaji i kućni predmeti često se mogu popraviti, pokloniti ili proslediti drugome. Mreža centara za ponovnu upotrebu i lokalne razmene može produžiti vek predmeta i smanjiti potrebu za kupovinom novih.

Odvojeno prikupljanje

Materijale treba izdvajati u tokove koje lokalni sistem prihvata. Izbor između sakupljanja „od vrata do vrata“, odvojenih kanti i javnih „zelenih ostrva“ zavisi od tipa naselja, raspoloživog prostora i logistike. Jasna uputstva i redovan odvoz jednako su važni kao i oprema.

Šta dalje sa prikupljenim?

Odvojeno prikupljen materijal treba uputiti na odgovarajuću obradu i reciklažu, uz proverljiv trag o predaji. Kabasti, električni, baterijski i drugi posebni tokovi ne odlažu se u obične kante već na određena mesta ili kroz posebne organizovane akcije.

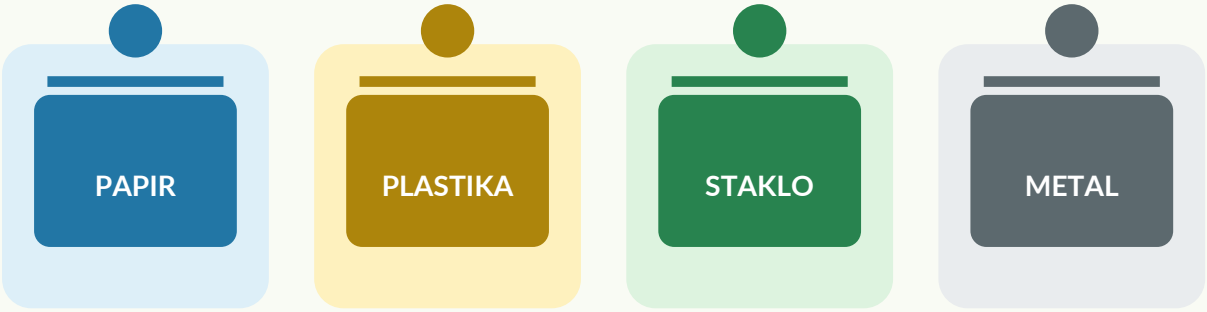
PORUKA GRAĐANIMA

Odvajanje ima smisla kada iza njega stoji organizovan i proverljiv lanac prikupljanja i obrade.

03 / PRIMARNA SEPARACIJA

Odvajanje počinje kod kuće

Čistoća i ispravna selekcija materijala važniji su od samog broja kanti.

Četiri česta toka

Papir i karton: čisti i suvi paketi, papir i kartonska ambalaža. **Plastika:** odgovarajuća ambalaža prema lokalnom sistemu prikupljanja. **Staklo:** izdvajati tamo gde postoje posebni kontejneri. **Metal:** limenke i metalna ambalaža prema dostupnim pravilima. Prikaz na vrhu je edukativan: boje nisu univerzalan standard za svaku lokaciju.

Ne mešati posebne tokove

Baterije, elektronska oprema, sijalice, boje, hemikalije i određeni medicinski otpad zahtevaju poseban pristup. Njih ne treba ubacivati u reciklažne kante namenjene ambalaži.

Dva toka i „zelena ostrva“

U dostavljenoj studiji razmatran je model primarne separacije sa **reciklabilnim ambalažnim** i **preostalim** tokom, uz dodatna mesta za zasebno izdvajanje materijala. To je model za analizu i planiranje, ne tvrdnja da je u svim delovima grada već uspostavljen.

Tri korisne navike

Ispraznite ambalažu pre odlaganja; po potrebi je blago očistite; kartonsku ambalažu spljoštite radi lakšeg prikupljanja. Uputstva za pojedine materijale proveravajte kod nadležnog operatera, jer se prihvaćeni materijali razlikuju od mesta do mesta.

IZBEGNI KONTAMINACIJU

Uprljan ili neodgovarajući materijal može ugroziti čitav odvojeno prikupljen tok otpada.

04 / GRADSKA INFRASTRUKTURA

Šta gradu treba?

Oprema, logistika, podaci i mesta za ponovnu upotrebu.

Sistem prilagođen naselju

Porodične kuće, gusto izgrađeni blokovi i objekti javne namene ne zahtevaju identičnu organizaciju prikupljanja. Model „od vrata do vrata“ može biti primenljiv u pojedinim zonama, dok su na drugim lokacijama prikladniji skupni ili podzemni kontejneri. Rešenje se bira uz analizu saobraćaja, pristupačnosti, potreba građana i finansijske održivosti.

Reciklažna dvorišta

Sabirni centri služe za predaju frakcija koje nisu pogodne za svakodnevno kućno odlaganje: kabastog otpada, elektro-uređaja, određenih baterija, guma i drugih posebnih materijala. Oni su dopuna, a ne zamena za odvojeno prikupljanje ambalaže.

Centri ponovne upotrebe

Re-use centar može da prima upotrebljive predmete, omogućava procenu stanja, sitne popravke i dalje ustupanje. Time se smanjuje otpad, produžava životni vek proizvoda i otvara prostor za lokalne zanatske i društveno korisne aktivnosti.

Biorazgradivi otpad

Odvojeno sakupljanje organskog otpada i kompostiranje mogu smanjiti udeo ostataka hrane i zelenog otpada u mešanom toku. Za takav sistem potrebno je obezbediti adekvatnu logistiku, kvalitetnu obradu i jasna pravila o tome šta se prikuplja.

PRINCIP PLANIRANJA

Prvo utvrditi potrebe i tokove otpada, zatim odabrati infrastrukturu, a uspeh meriti nakon uvođenja mera.

Ne novo – koristi ponovo

Manje otpada počinje pre odlaska do kontejnera.

Hrana: planiraj i iskoristi

Kupovina prema spisku, pravilno čuvanje hrane, upotreba ostataka u novom obroku i razumevanje rokova trajanja mogu smanjiti bacanje hrane. Restorani, škole, pijace i domaćinstva mogu razvijati različite modele sprečavanja otpada od hrane uz poštovanje higijenskih pravila.

Popravka je ekološka mera

Za mnoge predmete popravka znači dodatne mesece ili godine korišćenja. Lokalni događaji razmene, radionice popravke i biblioteke stvari praktičan su način da zajednica smanji kupovinu i količinu kabastog otpada.

Ambalaža i potrošačke navike

Ponesite svoju flašu ili šolju, koristite torbu za višekratnu upotrebu, izbegavajte nepotrebne pojedinačne pakete i birajte proizvod koji se može duže koristiti. Nijedna pojedinačna navika nije dovoljna, ali zbir malih odluka može uticati na količinu proizvedenog otpada.

Uloga javnih ustanova

Škole i lokalne institucije mogu davati primer smanjenjem jednokratne ambalaže, boljom organizacijom nabavki, jasnim uputstvima za zaposlene i posetioce i promovisanim aktivnostima popravljanja i ponovne upotrebe. Svaka mera mora imati odgovornog nosioca i način praćenja.

ZAPAMTI

Najbolje upravljanje otpadom počinje pre nego što predmet uopšte postane otpad.

06 / UČEŠĆE ZAJEDNICE

Edukacija menja sistem

Programi u školama, naseljima i ustanovama povezuju znanje sa navikama.

01 Informiši → **02** Pokaži → **03** Uključi → **04** Prati

Škole kao nosioci promene

Radionice za decu i mlade mogu obraditi razliku između smanjenja nastanka otpada, ponovne upotrebe i reciklaže. Kvizovi, praktične vežbe razvrstavanja i male školske akcije omogućavaju proveru razumevanja. Najbolje su aktivnosti koje učenik može ponoviti kod kuće.

Komunikacija sa građanima

Obaveštenja o pravilnoj selekciji, danima odvoza i lokacijama predaje treba da budu kratka, jasna i redovno ažurirana. Veb-sajt, društvene mreže, obaveštenja na ulazu u zgradu i lokalni mediji dopunjuju se, umesto da se međusobno isključuju.

Saradnja više aktera

Građani, škole, komunalna preduzeća, lokalne samouprave, privreda i organizacije civilnog društva imaju različite odgovornosti. Zajednički dogovor o ciljevima, zaduženjima, infrastrukturi i izveštavanju može smanjiti nesporazume i povećati poverenje.

Praćenje i javni uvid

Pored broja učesnika i medijskog dosega, pratiti količine odvojeno sakupljenih frakcija, procenat nečistoća, promene u količini mešanog otpada i zadovoljstvo korisnika. Rezultate objavljivati uz datum, metodologiju i napomene o ograničenjima podataka.

PORUKA

Dobra komunikacija ne zamenjuje dobar sistem, ali bez nje ni dobra infrastruktura ne daje puni rezultat.

07 / ZAKLJUČAK

ČISTIJI GRAD POČINJE OD NAS

Za Beograd bez otpada potreban je spoj dobrih svakodnevnih odluka i odgovorno organizovanog javnog sistema.

Šta mogu građani?

Smanjujte nepotrebnu potrošnju, koristite stvari ponovo, izdvajajte materijale prema lokalnim pravilima i pravilno predajte posebne tokove otpada.

Šta mogu institucije?

Razvijati dostupnu infrastrukturu, podržati edukaciju, jasno informisati građane, obezbediti proverljivo praćenje tokova otpada i sarađivati sa lokalnim organizacijama.

Šta predlaže Zelena asocijacija?

Postepen i merljiv razvoj zero waste praksi: prevencija otpada, ponovna upotreba, kvalitetna separacija, javna edukacija i transparentni rezultati.

Osnova: dostavljena studija „Priča o Starom gradu“ (Miroljub Vetmić i Dalibor Marinović, Beograd, 2020), posebno odeljci o prikupljanju „od vrata do vrata“, infrastrukturi i edukaciji. Predlozi i ciljevi iz te studije nisu prikazani kao potvrđeni rezultati ili aktuelno stanje 2026. Brošuru pripremila Zelena asocijacija; nije zvanični dokument Grada Beograda.